

พระธรรมเทศนา
การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นในสัตน
โดย

พระสิริพัฒนภรณ์ (สมหมาย โชติปัญโญ ป.ธ.๖,พม.พร.บ.)
เจ้าอาวาสวัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง เจ้าคณะอำเภอเมืองใน
ประธานองค์การพระผู้นำแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จังหวัดอุบลราชธานี
ในการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ องค์กร - บริษัทเอกชน องค์กรมหาชน
ร่วมเป็นเจ้าของในการบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานพระศพ
สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี
ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง
วันพุธที่ ๑๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคลพระชนมสุขทุกประการ จงมีแต่
สมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ บัดนี้ จักรับพระราชทาน
ถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนา ฉลองพระเดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมี ถ้รับพระราชทาน
ถวายวิสาขนาไป มิได้ต้องตามโวหารอรรถาธิบายแห่งพระธรรมเทศนาบทใดบทหนึ่งก็ดี ขอเดชะ
พระเมตตาคุณ พระกรุณาคุณ พระขันติคุณ โปรดทรงพระราชทานอภัยแก่อาตมาผู้มีสติปัญญา
น้อย ขอถวายพระพร

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส
คารโว จ นิวาโต จ สนตฺถุญฺหิ จ กตถญฺจตา
กาเลน ธมฺมสฺสวณฺิ เอตมมฺงคฺลมฺตมฺนติ

บัดนี้ จะได้รับพระราชทานถวายวิสาขนาพระธรรมเทศนาเรื่อง “การแสวงหาธรรมะ
เบื้องต้นในสัตน” ฉลองพระเดชพระคุณประดับพระปัญญาบารมี พอสมควรแก่นุรูปบุยุราสีแห่ง
การพระราชกุศลทักษิณานุปทานกิจ อันสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ผู้ทรงพระคุณ
อันประเสริฐได้ทรงบำเพ็ญอุทิศถวายแด่พระศพ สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา
สิริโสภาพัณณวดี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ องค์กร-
บริษัทเอกชน องค์กรมหาชน ร่วมเป็นเจ้าของในการบำเพ็ญพระราชกุศล

พระธรรมเทศนาในวันนี้ เป็นเนื้อหาธรรมะในมงคลสูตร คาถาที่ ๗ ได้แก่ ความเคารพ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความสันโดษ ความกตัญญู และการฟังธรรมตามกาล แสดงขยายความพอควรแก่เวลาที่กำหนด

“การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นในสตน” นั้น ฟังดูเผินๆ เข้าใจง่าย แต่ยากนักในการนำสู่การปฏิบัติ กล่าวคือ การนำไปฝึกฝน ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะและการนำไปต่อยอด ให้เกิดเป็นผลจริงในวิถีชีวิตจริง

สิกขบุคคล ผู้ฝึกฝน ต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ชีวิตตัวตนเรานั้นประกอบด้วยส่วน ๒ ส่วน คือ ส่วนกาย ส่วนจิตใจ ส่วนที่เป็นกาย เป็นรูปธรรม จะต้องเข้มแข็งเพราะได้รับอาหารที่ถูกต้องมีคุณค่าแก่ร่างกาย และปัจจัยประกอบได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ร่างกายเป็นฐานของจิตใจ ถ้าร่างกายอ่อนแอก็จะส่งผลไปยังจิตใจด้วย แก่นของร่างกายคือความแข็งแรงและความสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นน ผู้ใดมีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ เป็นลาภอันประเสริฐ การทำให้ร่างกายเข้มแข็งสมบูรณ์นั้นจะต้องฝึกฝน เคลื่อนไหวทำงานอยู่ตลอดเวลา

ส่วนด้านจิตใจนั้น เป็นนามธรรม ได้แก่ เวทนา (ความรู้สึกรู้สึก) สัญญา (ความจำ) สังขาร (คิดปรุงแต่ง) และวิญญาน (รู้แจ้ง) เป็นธรรมชาติที่แตกต่างจากร่างกายโดยสิ้นเชิง แต่ต้องเกี่ยวข้องพึ่งพาอาศัยร่างกายแยกแวกกันไม่ได้ อาหารของจิตจึงเป็นธรรมะ ชีวิตเรานำโดยจิต เพราะจิตเป็นใหญ่ เป็นประธาน เป็นสมุฏฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติชอบ แม้สังคมนุษย์ในโลกนี้ก็ต้องหมุนไปตามจิต กล่าวคือ ความคิด ความเห็น ถ้าความคิดความเห็นผิด โลกนี้ก็ไปสู่มหายนะ ดังพุทธภาษิตว่า

ทีโส ทิสํ ยนต์ กยิรา	เวรี วาปน เวนริ
มิจฉาปณิหิตํ จิตตํ	ปาปิโย นํ ตโต กเร
อันดวงใจ ใครตั้งไว้พลั้งผิด	พึงทำพิช พาชน ให้ปนปี้
กว่าพินาศนานาบรรดามี	ซึ่งไพร่ โจรา ปีหากัน

ถ้าความคิดความเห็นถูกต้อง โลกนี้สังคมนีก็ไปสู่ความสุข ความเจริญ ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“จิตเตน นียติ โลโก” โลกและสังคมนุษย์นี้จิตนำไป

ธรรมะเบื้องต้นจากมงคลสูตรคาถาที่ ๗ มี ๕ หัวข้อ แสดงขยายความดังต่อไปนี้

๑. ความเคารพ (คารโว จ) หมายถึงความซาบซึ้ง ความตระหนักถึงคุณความดี ที่มีอยู่จริงของบุคคลอื่น ยอมรับคุณความดีนั้น ด้วยความบริสุทธิ์ใจอย่างจริงจัง และแสดงออกอย่างอ่อนน้อม อ่อนโยน อย่างเหมาะสม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

การฝึกหัดมองในเชิงบวกหรือในแง่ดี การกระทำแต่ในสิ่งที่ดี การพูดแต่สิ่งที่ดี หรือแม้แต่การคิดแต่ในสิ่งที่ดี ส่งผลให้เกิดความเข้าใจ ความรัก ความเมตตาต่อบุคคลตลอดสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอยู่เสมอ จะทำให้จิตตั้งมั่นอยู่ในความเคารพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความตระหนักในคุณค่าที่สำคัญๆ เช่น ตระหนักในพระคุณของพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ ตระหนักในคุณของการศึกษา ในคุณของสมาธิ ในคุณของความไม่ประมาท และในคุณการต้อนรับแขก เป็นต้น ปลูกฝังความเคารพต่อผู้มีพระคุณใกล้ๆ ตัวเรา เช่น มารดาบิดา ครู อาจารย์ เป็นต้น

ผู้ตั้งมั่นในความเคารพนี้ย่อมได้รับอานิสงส์หลายอย่าง เช่น เป็นคนน่ารัก น่าเอ็นดู น่าเกรงใจ เป็นคนมีความสุขกายสบายใจ เป็นคนไม่มีความเดือดร้อน ไม่มีเวรมีภัย เป็นคนรับความดีจากบุคคลอื่นได้ง่าย เป็นคนมีสติและไม่ประมาท เป็นคนมีปัญญาละเอียดอ่อน รู้จริงและทำจริง ฯลฯ

๒. ความอ่อนน้อมถ่อมตน (นิวาโต จ) วาโต แปลว่า “ลม” นิ แปลว่า “ออก” ไม่มีลมหรือมีลมออกแล้ว หมายความว่า ไม่โอ้อวด ไม่แบ่ง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน แม่น้ำไหลลงสู่ที่ต่ำฉันใด ความอ่อนน้อมถ่อมตน ก็เป็นที่ไหลรวมของคุณความดีทั้งหลาย ฉะนั้น

ความเคารพเป็นการปรารถนาผู้อื่น กล่าวคือ ตระหนักและซาบซึ้งในคุณความดีของผู้อื่น ส่วนความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นเป็นการปรารถนาตนเอง กล่าวคือ คอยตามพิจารณาข้อบกพร่องของตนเอง จับผิดตนเอง ประเมินค่าของตนเองได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่อวดคือถือดี น้อมรับคุณความดีของผู้อื่นเข้าสู่ตนอย่างเต็มที่ ผู้ขาดธรรมะข้อนี้มีโทษหลายอย่าง เช่น

ประการที่ ๑ ทำให้เสียคน เพราะเป็นคนรับความดีจากผู้อื่นไม่ได้

ประการที่ ๒ ทำให้เสียมิตร เพราะเป็นคนเจ้ายศเจ้าอย่าง ถือองค์ทะนงตัว ไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย

ประการที่ ๓ ทำให้เสียหมู่คณะ เพราะเป็นคนอวดแบ่ง เป็นอภิสิทธิ์ชนทำให้เสียระเบียบวินัย ทำให้หมู่คณะแตกแยก ฯลฯ

ครูอาจารย์ในสมัยก่อน สอนศิษย์ให้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน โดยจัดพิธีไหว้ครู จัดทำพานไหว้ครู เตือนสติศิษย์โดยเปรียบเทียบกับข้าวตอก ดอกมะเขือ และหญ้าแพรก ให้พิจารณาเห็นธรรมะผ่านธรรมชาติ ข้าวตอกแทนความมีวินัย ดอกมะเขือแทนความอ่อนน้อมถ่อมตน และหญ้าแพรกแทนความอดทนต่อสู้อยู่ เป็นต้น ผู้มีคุณธรรมข้อนี้ย่อมได้รับอานิสงส์หลายอย่าง เช่น เป็นคนอยู่เย็นเป็นสุขไม่มีศัตรู เป็นคนน่ารักน่าคบหา น่าเคารพกราบไหว้ เป็นคนก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นคนรับความดีจากผู้อื่นได้โดยง่าย เป็นคนมีสติอยู่เสมอ และตั้งอยู่ในธรรม เป็นคนที่มีกัลยาณมิตร

รวงข้าวเมื่อออกจากรวงเหลืองอร่าม มันจะโน้มน้าวลงสู่พื้นดินพร้อมที่จะเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ ส่วนต้นข้าวที่มีรวงสับแข็งที่อึกจะขึ้นฟ้าแข็งกร้าวอวดตัวอยู่นั้นแหละ แต่หารู้ไม่ว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลย คนที่มีความยิ่งใหญ่ที่แท้จริง มักจะมีบุคลิกภาพที่อ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติมนุษย์ ไม่ดูถูกเหยียดหยามในฐานะมนุษย์ด้วยกัน

ส่วนคนคุยโม้อ้อวด เย่อหยิ่งจองหองลำพองตนทำงานร่วมกับคนอื่นไม่ได้ คล้ายกับรวงข้าวสับแข็งที่อึกขึ้นฟ้า ไม่ค่อยจะมีประโยชน์ต่อสังคมเท่าใดนัก

ในท้องถิ่นเราเห็นศีลธรรมแห่งรวงข้าว แต่ในสังคมเราเห็นคนที่มีพฤติกรรมที่อ่อนน้อมถ่อมตนอยากสัมผัส อยากเข้าไปร่วมงานด้วย แต่ก็มีบางคนที่เป็นเสมือนรวงข้าวสับแข็งที่อึกขึ้นฟ้า แข็งกระด้างอวดตัว ขาดมนุษยสัมพันธ์ ทำให้อยากออกห่าง แต่มนุษย์ทั้งสองประเภทนี้พวกเราก็หนีไม่พ้น เพราะเราต้องอยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน และมีให้เห็นอยู่ทั่วไป เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องพิจารณาเลือกคบให้ดี

คบคนพาล พาลไปหาผิด
คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล

ในบรรดาสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ส่วนใหญ่มนุษย์จะจับมาฝึกหัดได้หลายชนิดด้วยกัน แต่จะยอมแพ้กัเฉพาะตระกูลเต่า หอย และปู ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ สิ่งที่อยู่ภายนอกของสัตว์จำพวกนี้มีลักษณะกระด้าง ด้วยเหตุที่ข้างนอกแข็งนี้เองทำให้ไม่มีมนุษย์หน้าไหนจับไปฝึกฝนเหมือนกับเสือ สิงห์ ลิง และช้าง ซึ่งสัตว์จำพวกนี้ข้างนอกอ่อนนุ่ม แต่ข้างในมีพลังมากและยังมีประโยชน์ต่อมนุษย์เรามากอีกด้วย

ข้อคิดจากเรื่องนี้ก็คือ คนที่อวดรู้เย่อหยิ่งทะนงตนทำท่าวางโต ดูไปก็คล้ายกับพวกปู หอย และเต่า ที่ข้างนอกเกราะหุ้มแข็งกระด้าง แต่ภายในไม่มีอะไรเป็นชิ้นเป็นอันที่จะมีประโยชน์อะไรมากนัก คนประเภทนี้นอกจากภายนอกดูแข็งกระด้างแล้ว เป็นคนที่ใครพูดอะไรก็ไม่อยากฟังหรือฟังก็เอาหูทวนลม ถ้าวาซ่าแน่ ซ่าเก่ง ซ่าเท่านั้นที่ยอดเยียมยิ่งใหญ่ แต่แท้จริงแล้วภายในเป็นคนไม่ประสบความสำเร็จ รู้อะไรก็ไม่จริงจั่งอะไรนัก เทียวทำตัวร่าเริงอวดชาวบ้านเขาไปวัน ๆ

ส่วนคนประเภทอ่อนน้อมถ่อมตนภายนอกดูนิ่มนวล แต่ภายในนั้นมีภูมิปัญญา มีความสามารถอันยิ่งใหญ่ คล้ายพวกเสือ สิงห์ ลิง และช้าง ที่ว่ามาภายนอกอ่อนนุ่มภายในมีพลังฝึกก็ง่าย ใช้อีกคล่อง คนอ่อนน้อมถ่อมตนจึงฝึกให้ยิ่งใหญ่อย่างไรก็ได้ และยังปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษย์อีกด้วย

ความฉลาดมีโอกาสมาใกล้ ในเวลาที่เรากล่อมตนมากกว่าในเวลาที่เราอ้ออวด

๓. ความสันโดษ (สันทุฎฐิ จ) คำนี้มาจากภาษาบาลี ว่า “สันโตส” “สัน แปลว่า ตน” “โตสสะ แปลว่า ยินดี พอใจ ชอบใจ อิ่มใจ จุใจ สุขใจ ในของที่มีอยู่ของตน สันโดษนี้มีลักษณะอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. มีความยินดีกับของของตน หมายถึง สิ่งที่ตนมีอยู่แล้ว
๒. มีความยินดีกับสิ่งที่ตนหาได้มา หมายถึง หาได้เท่าไรก็พอใจเท่านั้น
๓. มีความยินดี โดยมีใจสม่าเสมอ หมายถึง ไม่รู้สึกดีใจจนเกินไปเมื่อพบสิ่งที่ถูกใจ และไม่เสียใจจนเกินไปเมื่อได้พบกับสิ่งที่ไม่ถูกใจ

สันโดษ มี ๓ ประเภท คือ

๑. ยินดีตามที่ได้ เรียกว่า (ยถาลาภสันโดษ)
๒. ยินดีสิ่งที่ควรแก่สมรรถภาพกำลัง เรียกว่า (ยถาพลสันโดษ)
๓. ยินดีกับสิ่งที่ควรแก่ฐานะเรียกว่า (ยถาสารูปสันโดษ)

การฝึก “สันโดษ” เป็นการฝึกจิตใช้ปัญญา ใช้เหตุ ใช้ผล เป็นการประพฤติปฏิบัติธรรมโดยแท้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ปฏิบัติพระองค์ทรงเป็นแบบอย่าง โดยการนำหลักสันโดษมาประยุกต์ใช้ ในด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม และเหตุผล ตามพจน์พุทธที่ว่า “**สันทุฎฐิปรมฺ ธิ**” ความสันโดษเป็นยอดทรัพย์ ไม่มีทรัพย์อื่นเสมอเหมือน กล่าวให้ชัดเจนว่า พอใจตามมี ยินดีตามได้ ดังนั้นความสันโดษจึงเป็นต้นทางแห่งความสุขที่แท้จริง

ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศใดก็ตาม มิใช่วัดด้วยการมีทรัพย์สินเต็มห้องพระคลัง หรือเต็มล้นอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง แต่อยู่ที่ไม่มีคนอดอยาก ยากไร้ และอยู่ที่คุณภาพชีวิตของประชาชนต่างหาก

ขงจื้อได้ถามชายชราอายุ ๘๐ ปี ผู้แต่งกายด้วยอาภรณ์หยาบๆ และเรียบง่าย อีกทั้งยังตีตีพิณบรรเลงดนตรีขับขานเพลงอยู่ด้วยความสำราญ ที่มีชื่อว่า ยรง ฉี ฉี ว่า “ท่านผู้เฒ่า ไยท่านจึงทำตัวเสมือนช่างมีความสุขเหลือล้ำอย่างนี้” ยรง ฉี ฉี เมื่อฟังดังนั้น จึงได้ตอบว่า “สำหรับข้าแล้ว เรื่องราวอันจะทำให้เป็นสุขช่างมีมากมาย ท่านลองคิดดูสิว่า ในสรรพสิ่งอันพระเจ้าได้สร้างมานั้น สิ่งที่สูงล้ำค่านั้น คือมนุษย์ใช้ใหม่ และข้าก็ช่างโชคที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ นี่ความความสุขประการที่ ๑ ของข้า และยิ่งกว่านั้นในหมู่มนุษย์ชายหญิงด้วยกันนั้นเล่า เพศชายมักถูกให้ความสำคัญและถูกยกย่องเสียยิ่งกว่าหญิง และข้าก็ช่างโชคที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์เพศชาย นี่ความสุขในประการที่ ๒ ของข้า และยิ่งกว่านั้นแม้จะโชคที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว แต่ก็มีมนุษย์อยู่เป็นจำนวนหนึ่ง ที่ได้ตายไปโดยยังมีได้พบเห็นตะวันและเดือน กระทั่งบางคนยังมีได้ผ่านพ้นช่วงวัยอันได้ละแล้ว ซึ่งผ้าอ้อมก็ต้องตายไป ส่วนข้านั้นเล่า กระทั่งบัดนี้ มีชีวิตยืนยาวมาถึง ๘๐ ปีแล้ว และนี่คือความสุขในประการที่ ๓ ของข้า ความยากจนนั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาของคน อีกทั้งความตายก็เป็นจุดสุดท้ายแห่งชีวิตมนุษย์ การสามารถมีชีวิตอันปกติอยู่ในเรื่องปกติเช่นนี้ตราบกระทั่งถึงจุดสุดท้ายของชีวิต จะมีเรื่องอันใดให้ต้องกลัดกลุ้มกังวลอีกด้วยเล่า”

เมื่อขงจื้อได้ฟังดังนั้น จึงได้กล่าวด้วยความนับถือว่า “ช่างไม่ใช่เรื่องอันง่ายดายเสียเลยที่สามารถพิจารณาชีวิตได้อย่างแจ่มแจ้งกระทั่งสามารถใช้เป็นเครื่องประโลมชีวิตตนเอง กระทั่งเรื่องกลัดกลุ้มกังวลใดๆ ในโลกก็อาจละไว้เสียได้ ด้วยความเบิกบาน”

ความสุขนั้นอยู่ใกล้ๆ ตัวเราเสียจนคนส่วนมากมองไม่เห็น บางคนก็วิ่งไล่ล่าหาความสุขเหมือนกับไล่ล่าควาเงาตัวเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

คนที่มีความสุขที่สุด

ไม่จำเป็นต้องมีทุกสิ่งทุกอย่าง

แต่เขาทำให้สิ่งที่มีอยู่เหลือ

ดังนั้น “สันโดษ” เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เป็นไปเพื่อความสงบสุขทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคมประเทศชาติ หัวใจของผู้มีความสันโดษเหมาะสมแก่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอื่นๆ และคนมีสันโดษเท่านั้นจึงจะทำความดีได้อย่างยั่งยืน ไม่จิตจาง และทำความดีด้วยความสุจริตใจ ที่สังคมไทยเราพัฒนาไปได้ช้านั้นเพราะคนขาดสันโดษต่างหาก หากใช่เพราะคนมีสันโดษไม่

วิธีปลูกฝังสันโดษ

๑. ให้หมั่นพิจารณาถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย อยู่ตลอดเวลา
๒. ให้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร
๓. ให้หมั่นให้ทานอยู่เสมอ
๔. ให้หมั่นรักษาศีลอยู่เสมอ

๕. ให้หมั่นฝึกทำสมาธิอยู่เสมอ ฯลฯ

สันโดษมีอานิสงส์หลายอย่าง เช่น

๑. ทำให้ตัดกังวลต่างๆ เสียได้
๒. ทำให้ตนออกห่างจากอกุศลธรรม
๓. ทำให้สบายกายสบายใจ
๔. ทำให้พ้นจากความผิด พบแต่สิ่งที่ถูกต้อง
๕. ทำให้ศีลธรรมคุณธรรมเกิดขึ้นในใจได้โดยง่าย
๖. ทำให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งปวง ฯลฯ

๔. ความกตัญญู (กตญญูตา จ) ความกตัญญู หมายถึง ความเป็นผู้มีจิตรู้สึกต่ออุปการะที่ผู้อื่นกระทำต่อตนเอง ด้วยความซาบซึ้ง อย่างไม่เลือนลอย ความกตัญญูเป็นเรื่องของจิตสำนึกโดยแท้ ความสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณ จึงเป็นเครื่องหมายของคนดี ดังพุทธพจน์ “**นิमित्तํ สาธुरुปานํ กตญญูกตเวทิตา**” ความกตัญญูกตเวทิตา เป็นเครื่องหมายของคนดี

สิ่งทีควรกตัญญูนั้นอาจแบ่งได้ หลายอย่าง เช่น

๑.กตัญญูต่อบุคคล ใครก็ตามที่มีพระคุณต่อเรา ไม่ว่าจะมากหรือน้อย จะต้องกตัญญูรู้คุณท่าน ติดตามระลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง หาโอกาสตอบแทนบุญคุณท่านให้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระคุณของพระพุทธเจ้า พระคุณของพระสงฆ์ พระคุณของพระมหากษัตริย์ มารดา บิดา ครู อาจารย์ ฯลฯ

๒.กตัญญูต่อสัตว์ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ที่เราได้ใช้งาน ต้องมีความเข้าใจ มีความรักความเมตตาต่อสัตว์เหล่านั้นด้วยความซาบซึ้งในบุญคุณ

๓.กตัญญูต่อสิ่งของ อะไรก็ตามที่มีคุณต่อเรา เช่น ไม้กวาด หนังสือเรียน หนังสือธรรมะ สถานศึกษา วัด บ้าน ดิน น้ำ อากาศ ต้นไม้ และป่า วัสดุอุปกรณ์ที่เราใช้ในการประกอบอาชีพ มีคุณูปการต่อชีวิตเราทั้งสิ้น จะเก็บไว้ตรงไหนถึงจะปลอดภัย ถ้าเก็บสิ่งของเครื่องใช้ไม่เป็นที่เป็นคนเนรคุณต่อสิ่งเหล่านั้น

๔.กตัญญูต่อบุญ คุณงามความดีทั้งหลายล้วนเป็นสิ่งที่มียุพการะ ในการเสริมสร้างชีวิตของเราให้มีความสุขความเจริญแทบทั้งสิ้น เราจึงต้องมีสำนึกต่อคุณความดีทั้งหลายเหล่านี้

๕. กตัญญูต่อตนเอง ชีวิต กล่าวคือ กายกับจิตนี้ได้ช่วยเราให้ประกอบคุณความดี เราต้องบริหารกายนี้ให้มีความเข้มแข็ง แข็งแรง และจิตใจให้มีสติปัญญา มีวิชา และจรณะ เราจึงควรทะนุถนอมร่างกายและจิตใจให้เอื้อต่อการประกอบคุณงามความดีตลอดไป

๕. การพึงธรรมตามกาล (กาลเณ ธมฺมสฺสวณิ) หมายถึงการขวนขวายเวลาไปพึงธรรมคำสอนของผู้รู้ธรรมะ หรือการพึ่งเทศน์เพื่อยกระดับจิตใจ และสติปัญญาของเราให้สูงขึ้น โบราณใช้คำว่า “สิกขา” กล่าวคือ การศึกษาอบรม ศีล สมาธิ ปัญญา มุ่งเน้นไปที่การฝึกฝนอบรมตนเองเป็นประการสำคัญ หาใช่เพียงเพื่อการเรียนหนังสือตามที่เราเข้าใจกันอยู่ในปัจจุบันไม่ การพึงธรรมตามกาลจึงหมายถึงการที่เราได้แสวงหาโอกาสพึ่งเทศน์พึงธรรมในวันพระ ในวันโกน

๘ คำ ๑๕ คำ ข้างขึ้น ข้างแรม ปัจจุบันการพึ่งเทศน์ฟังธรรมตามกาลดังกล่าว ได้ลดน้อยถอยลง กาลเวลาที่ผู้คนและสังคมจะได้ตรวจสอบตัวเอง ศึกษาตัวเอง มีน้อยอยู่แล้ว น่าเป็นห่วง ภาวะวิกฤตทางสังคมนับวันแต่จะทวีคูณ สมตามที่หลวงพ่อบุญทาสได้กล่าวเตือนสติสังคมเอาไว้ว่า **“ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ”** ถึงเวลาแล้วที่สังคมมนุษย์จะต้องยกเครื่องปฏิรูป การศึกษาเสียใหม่ ตามแนวพุทธธรรมอย่างจริงจังโดยด่วน

ชีวิตกับธรรมะนั้นเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะชีวิตเป็นธรรมชาติ เป็นธรรมตา ธรรมะก็เป็น ธรรมชาติ เป็นธรรมตา การจัดระบบให้ชีวิตดำเนินเข้าสู่ธรรมชาติธรรมตา (กระแสธรรม) เป็น รากฐานที่สำคัญที่สุดในการแสวงหาธรรมะใส่ตน พระพุทธองค์ได้ทรงสอนว่า “การดำเนินชีวิตสู่ เป้าหมายอันสูงสุด คือความสุขความสงบนั้น ก็เหมือนกับล้อรถที่ขับเคลื่อนไปสู่จุดหมายปลายทาง อย่างปลอดภัยด้วยล้อ ๔ ล้อม (จักร ๔) และเท้า ๔ เท้า (บาท ๔) เป็นธรรมะที่นำชีวิตสู่ความ รุ่งเรืองและเป็นธรรมะที่สร้างความสำเร็จให้แก่ชีวิต เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเข้าสู่กระแสธรรมะ อื่นๆ และยกระดับสูงขึ้น เรียกชื่อตามหมวดธรรมว่า จักรธรรม ๔ และอิทธิบาท ๔ ดังนี้

จักรธรรม ๔ จักรก็คือ ล้อ ได้แก่ ธรรมะนำชีวิตสู่ความรุ่งเรืองเหมือนล้อรถ ๔ ล้อ ดังนี้

๑. ปฏิรูปเทสวาส : หมายถึง ที่อยู่อาศัย อยู่ในท้องถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่เป็นแหล่งเสื่อมโทรม หรือแหล่งอบายมุข เป็นล้อแรกที่สำคัญที่สุด เป็นด้านพื้นที่สิ่งแวดล้อม ต้องทำบ้านให้มันน่าอยู่ ทำชุมชนให้มันน่าอยู่

๒. สัปปริสุปัสสย : หมายถึง ล้อ ๑ ที่ส่งผลให้เกิดล้อที่ ๒ คือ ได้เข้าใจ ได้เสวนา ได้คบบ นักปราชญ์ คือ ราชบัณฑิต เป็นกัลยาณมิตร

๓. อัตตสัมมาปณิธิ : หมายถึง ผลที่เกิดจากล้อที่ ๒ ได้ให้แสงสว่าง ให้เราได้เห็นธรรม เข้าใจธรรม เข้าใจชีวิตที่ถูกต้อง มีสติปัญญาตั้งตนไว้ถูกต้องในธรรม ตั้งจิตไว้ในที่ชอบที่ควร

๔. ปุพเพกตปุญญตา : หมายถึง ล้อที่ ๔ นี้ที่ได้รับพลังขับเคลื่อนจากล้อที่ ๑ - ๒ - ๓ แสดงออกเป็นพฤติกรรม เป็นบุญ เป็นกุศล มีฉันทะในธรรม ขับเคลื่อนกาย วาจา ใจ ในทาน ศีล และภาวนา เตรียมทุนคุณความดีเอาไว้ สะสมบุญเอาไว้ด้วยความไม่ประมาท

อิทธิบาท ๔ (เท้า ๔) ได้แก่ ธรรมะที่นำชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันทะ : หมายถึง ความพอใจในธรรม ได้เกิดขึ้นกับจิต มีความรัก ความพอใจ ในการประกอบคุณความดี

๒. วิริยะ : หมายถึง ความเพียร พยายามในการประกอบคุณงามความดีนั้น

๓. จิตตะ : หมายถึง พลังแห่งจิตที่จดจ่อ อดทน ต่อการทำความดี

๔. วิมังสา : หมายถึง การใช้สติปัญญาในการพัฒนาคุณธรรมยิ่งขึ้นไป

ทั้งหมดทั้งปวงที่แสดงมาโดยสังเขปนี้ องค์การพระผู้นำพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง จังหวัดอุบลราชธานี ได้น้อมนำเอาพระบรมราชปณิธานในพระปฐมบรมราชโองการ ที่ว่า **“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”** มาเป็นหลักยึด ขับเคลื่อนพัฒนาสังคมอุบลราชธานี มาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๒๘ ตามนโยบายของรัฐบาลสมัย

ฯพณฯ ท่านพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นนโยบายพัฒนาชาติ โดยยึดหลักการพัฒนา ๓ ด้าน คือ ด้านจิตใจ (จ.) ด้านสังคม (ส.) และด้านเศรษฐกิจ (ศ.) โดยเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นหลักสำคัญและยึดหลักบูรณาการ ๓ ขา คือ

ขาที่ ๑ ภาครัฐ ได้แก่ รัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล อบต.

ขาที่ ๒ ภาคประชาสังคม ได้แก่ องค์กรเอกชน องค์กรสาธารณประโยชน์ และองค์กรสวัสดิการชุมชน ซึ่งมีอยู่ในพื้นที่แล้ว รับผิดชอบต่อไม่ผลัดจากภาครัฐในขาที่ ๑

ขาที่ ๓ ภาคประชาชน ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ที่เป็นฐานราก ๔ ฐาน คือ บ้าน - วัด - โรงเรียน - อนามัย ร่วมเป็นองค์กรขับเคลื่อน

การบูรณาการนำโดยภาคประชาชนสังคม ที่เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดอุบลราชธานี ในรูปองค์กร พระผู้นำพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง ครอบคลุมพื้นที่ ๒๕ อำเภอ แบ่งการบริหารจัดการเป็นศูนย์ประสานงานกลาง ๑ และศูนย์ปฏิบัติการ ๕ โซน ดังนี้

๑. ศูนย์ประสานงานองค์การพระผู้นำพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานตั้งอยู่ที่วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี พระสิริพัฒนาภรณ์ เป็นประธานศูนย์ประสานงาน รับผิดชอบทั้งจังหวัด

๒. ศูนย์ปฏิบัติการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองโซนกลาง ตั้งอยู่ที่วัดบ้านยางลุ่ม ตำบลไรร้อย อำเภอเมือง รับผิดชอบ ๔ อำเภอ คือ เมือง วารินชำราบ สำโรง ดอนมดแดง โดยมี พระสิริพัฒนาภรณ์ เป็นผู้อำนวยการ

๓. ศูนย์ปฏิบัติการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองโซนเหนือ ตั้งอยู่ที่วัดโนนมะเขือ ตำบลกาบิน อำเภอกุดข้าวปุ้น รับผิดชอบ ๖ อำเภอ ได้แก่ ตระการพืชผล กุดข้าวปุ้น โพธิ์ไทร ศรีเมืองใหม่ นาตาล และเขมราฐ โดยมีพระครูสุภกิจมงคล เป็นผู้อำนวยการ

๔. ศูนย์ปฏิบัติการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองโซนตะวันออก ตั้งอยู่ที่วัดสวนสวรรค์ ตำบลพิบูล อำเภอพิบูลมังสาหาร รับผิดชอบ ๕ อำเภอ ได้แก่ พิบูลมังสาหารสว่างวีระวงศ์ ตาลสมโขงเจียม และสิรินธร โดยมีพระครูสิริปริยัติโสภณ เป็นผู้อำนวยการ

๕. ศูนย์ปฏิบัติการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองโซนใต้ ตั้งอยู่ที่วัดป่าจันทรังษี ตำบลยาง อำเภอน้ำยืน รับผิดชอบ ๗ อำเภอ ได้แก่ น้ำยืน เดชอุดม นาจะหลวย บุณฑริก น้ำขุ่น นาเยี่ย ทุ่งศรีอุดม โดยมี พระครูรังษีนิวกิจ เป็นผู้อำนวยการ

๖. ศูนย์ปฏิบัติการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองโซนตะวันตก ตั้งอยู่ที่ วัดเชื่องกลาง ตำบลเชื่องใน อำเภอเชื่องใน รับผิดชอบ ๓ อำเภอ ได้แก่ เชื่องใน ม่วงสามสิบ และเหล่าเสือโก้ก โดยมีพระครูกิตติชัยโสภณ เป็นผู้อำนวยการ

ผลการดำเนินงานการพัฒนาตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งแต่ ๒๕๒๘ ครอบคลุมปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คนในหมู่บ้านและชุมชน ลด ละ เลิก อบายมุข เป็นหมู่บ้านชุมชนปลอดเหล้า ปลอดการพนัน ดำเนินชีวิตแบบพอเพียงพึ่งตนเอง ตามแนวพระราชดำริ มีการตั้งกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ มีหมู่บ้านต้นแบบพึ่งตนเอง เกิดขึ้นกระจาย

ตามอำเภอต่างๆ มากมายอย่างเป็นรูปธรรม เพราะมีพระสงฆ์องค์การพระผู้นำพัฒนาในพื้นที่
ขับเคลื่อนกองทัพธรรมนำมาการพัฒนามาร่วม ๓๐ ปีแล้ว

ดังได้รับพระราชทานถวายวิสัชนามากก็พอสมควรแก่เวลา เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้

ขอถวายพระพร

ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สำนักพระราชวัง
โทร. ๐ ๒๖๒๓ ๕๕๐๐ ต่อ ๓๑๐๓-๔
www.brh.thaigov.net/